

TÜRK TARİH TEZİ NEDİR?

KİMLER YAZDI, KİMLER ELEŞTİRDİ?

AKADEMİK BİLGİ VE ARŞİV KAYNAKLARIYLA BİRLİKTE

Derleyen: Yüksel Atakan, ybatakan4@gmail.com, 06.07.20025

Not: Bu yazı Yapay Zeka ile yazışmalar ve tartışmalar sonunda derlenmiştir.

1. Türk Tarih Tezi Nedir?

Türk Tarih Tezi, 1930'lu yıllarda Atatürk'ün yönlendirmesiyle ortaya konmuş, Türk milletini tarih sahnesinde en eski ve medeniyet kurucu unsurlardan biri olarak gösterme iddiasındaki tarihsel yaklaşımdır. Tez, özellikle Avrupa merkezci tarih anlayışına tepki olarak geliştirilmiştir.

Tezin temel iddiaları şunlardır:

- Türkler, tarihin en eski milletidir.
- Orta Asya, insanlığın en eski yurdu ve medeniyet beşiğidir.
- Sümerler, Etrüskler, Hititler gibi birçok eski uygarlık Türk kökenlidir.
- Türkler göçebe değil, yerleşik ve medeniyet kurucu bir millettir.

“Türkler, medeniyetin kurucuları arasındadır. Türk milletinin tarihi, insanlık tarihi kadar eskidir.” (Türk Tarihinin Ana Hatları, 1930 baskısı)

2. Orijinal Dokümanlar ve Basımlar

Türk Tarihinin Ana Hatları (1930)

- Hazırlayan: Türk Tarih Heyeti
- Kapalı dolaşımda 100 adet basıldı, kamuya açık yayımlanmadı.
- Asıl nüshaları:
  - T.C. Cumhurbaşkanlığı Arşivi
  - Türk Tarih Kurumu Arşivi
  - Milli Kütüphane
- Yayımlanmış basımı (daha sonra):
  - Kaynak Yayınları, 1996
  - ISBN: 975-343-118-X

Türk Tarihinin Ana Çizgileri – Giriş Kısmı (1931)

- 87 sayfa
- Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde mevcut.

Lise Ders Kitapları (1931–1941)

- 4 cilt olarak yayımlandı.
- 30.000 adet basıldı.
- Ders kitabı örneği: **Tarih IV. Kitap (Lise)** – Türk Tarih Kurumu, 1937 baskısı.
- Dijital tam metin **resmî açık erişim yok**. Ancak Milli Kütüphane veya Türk Tarih Kurumu arşivinde mevcut.

3. Kimler Yazdı?

- Afet İnan
- Yusuf Akçura
- Reşit Galip
- Samih Rıfat
- Hasan Cemil Çambel
- Vasıf Çınar
- Sadri Maksudi Arsal
- Şemsettin Günaltay
- Yusuf Ziya Özer
- Tevfik Bıyıklıoğlu

Ana koordinatör: Afet İnan

4. Kimler Eleştirdi?

a. Erken Dönem Eleştiriler

- **Zeki Velidi Togan**
  - Tezdeki tarih yorumunu, “belgesiz genellemeler” olarak nitelendirdi.
  - 1932 Türk Tarih Kongresi’ndeki konuşması tepkiyle karşılandı.
  - Kaynak: Togan, Z.V. (1981). *Hatıralar*. İstanbul: Enderun Yayınları.
- **Fuad Köprülü**
  - Türk Tarih Tezi’nin aşırı milliyetçi ve romantik olduğunu söyledi.
  - Kaynak: Köprülü, F. (1935). “Türk Tarih Tezi Hakkında Düşünceler,” *Türkiyat Mecmuası*.
- **Nihal Atsız**
  - Sümerler, Hititler gibi halkları Türkleştirmeyi “hayalcilik” olarak eleştirdi.
  - Kaynak: Atsız, N. (1932). *Orkun Dergisi*.

b. Sonraki Akademik Eleştiriler

- **Etienne Copeaux**
  - Türk tarih yazımının ideolojik araç olarak kullanıldığını savundu.
  - Kaynak: Copeaux, E. (1998). *Tarih Ders Kitaplarında Türk Tarih Tezinden Türk-İslam Sentezine*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- **Nazan Maksudyan**
  - Tezin antropolojik dayanaklarını eleştirdi.
  - Kaynak: Maksudyan, N. (2012). *Türk Antropoloji Cemiyeti ve Irk Politikaları*. İstanbul: İletişim.
- **İsmail Beşikçi**
  - Tezin Kürt kimliğine bakışını ideolojik buldu.

- Kaynak: Beşikçi, İ. (1992). *Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Program ve Nizamnamesi Üzerine*. Ankara: Yurt Kitap.
- **Zafer Toprak**
  - Tezin sosyal darvinizm etkisini inceledi.
  - Kaynak: Toprak, Z. (2012). *Darwin'den Dersim'e Cumhuriyet ve Antropoloji*. İstanbul: Doğan Kitap.

5. Okullarda Kaç Yıl Yer Aldı?

- 1931–1941 arasında **tam 10 yıl** boyunca müfredata egemen oldu.
- 1941'den sonra yeni ders kitapları hazırlandı, Türk-İslam Sentezi öne çıktı.
- Etkileri **1960'lara kadar dolaylı biçimde devam etti**.

6. Akademik Çalışmalar ve Makaleler (PDF Erişimleri)

Aşağıdaki makaleler **tam metin PDF** olarak erişilebilir:

- ✓ Türk Tarih Tezi Üzerine Bir Değerlendirme (Dergipark)
- ✓ Etienne Copeaux - Tarih Ders Kitaplarında Türk Tarih Tezinden Türk-İslam Sentezine (PDF örnek bölümler)
- ✓ Afet İnan'ın Türk Tarih Tezi Üzerine Çalışmaları (Akademik Dergi)

7. Bibliyografya

- Türk Tarih Heyeti (1930). *Türk Tarihinin Ana Hatları*. İstanbul.
- Copeaux, E. (1998). *Tarih Ders Kitaplarında Türk Tarih Tezinden Türk-İslam Sentezine*. İstanbul: İletişim Yay.
- İnan, A. (1969). *Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk'ün El Yazıları*. Ankara: TTK Yay.
- Togan, Z. V. (1981). *Hatıralar*. İstanbul: Enderun Yay.
- Köprülü, F. (1935). "Türk Tarih Tezi Hakkında Düşünceler." *Türkiyat Mecmuası*.
- Toprak, Z. (2012). *Darwin'den Dersim'e*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Maksudyan, N. (2012). *Türk Antropoloji Cemiyeti ve Irk Politikaları*. İstanbul: İletişim.

Daha ayrıntılı bilgilerle birlikte:

Türk Tarih Tezi, 1930'larda Mustafa Kemal Atatürk'ün teşvikiyle oluşturulan, Türkiye'nin tarih yazımına yerleşmiş millî bir tarih yorumudur. Batılı tarihçilere göre Türklerin göçebe ikinci sınıf bir ırk olduğu iddialarına karşı bir **ırk-medeniyet üstünlüğü** savunusudur ataturk.org.au+3tr.wikipedia.org+3ankaenstitusu.com+3.

1. Orijinal dokümanlar ve referansları

- **Türk Tarihinin Ana Hatları** (606 sayfa, 1930): İlk taslak olarak hazırlanmış, 100 adet basılıp uzmanlara dağıtılmıştır dergipark.org.tr+6tr.wikipedia.org+6en.wikipedia.org+6.

- **Türk Tarihinin Ana Çizgileri – Giriş Bölümü** (87 sayfa, 1931): Bu metin temel alınarak daha sonra dört ciltlik ders kitabına dönüştürülmüştür tr.wikipedia.org+1ankaenstitusu.com+1.
- **4 ciltlik lise ders kitabı** (1931–1941 arasında basılmıştır) ve 30.000 adet dağıtılmıştır academia.edu+15tr.wikipedia.org+15eksisozluk.com+15.

Ne yazık ki o dönem özgün PDF biçiminde çevrimiçi açık kaynak bulunmuyor. Ancak birçok üniversite kütüphanesi ve Milli Kütüphane’da bu eserlerin orijinaleri mevcuttur. Ayrıca, eserler Türk Tarih Kurumu tarafından yayımlanmış basımlar arasında yer almaktadır (örneğin: *Türk Tarihinin Ana Hatları*, İst., Kaynak Yayınları, 1996, ISBN: 975-343-118-X) tr.wikipedia.org+1en.wikipedia.org+1.

2. Kimler yazdı?

1930’da yetkilendirilen **Türk Tarihi Tetkik Heyeti**’nin üyeleri tarafından hazırlanmıştır:

- Afet İnan
  - Tevfik Bıyıklıoğlu
  - Samih Rıfat
  - Yusuf Akçura
  - Reşit Galip
  - Hasan Cemil Çambel
  - Sadri Maksudi Arsal
  - Şemsettin Günaltay
  - Vasıf Çınar
  - Yusuf Ziya Özer
- academia.eduacademia.edu+2tr.wikipedia.org+2ankaenstitusu.com+2

Atatürk’ün doğrudan yönlendirmesiyle, Afet İnan başta fizik antropometri çalışmaları yürüterek teze destek sağladı (örneğin Anadolu’da 60.000 üzerinden kafatası ölçümleri) youtube.com+13it.wikipedia.org+13academia.edu+13.

3. Kimler eleştirdi?

Tez, hem **akademik** hem de **siyasal** eleştiriler aldı:

Akademik eleştiriler

- **Zeki Velidi Togan:** I. Türk Tarih Kongresi (1932) sırasında tezde bilimsel eksiklikler olduğunu, Orta Asya göçlerinin sebepleri üzerine “uydurma” iddiaları olduğunu söyledi. Katı tepkilerle karşılaşarak üniversiteden ayrılmak zorunda kaldı dergipark.org.tr+5turkmaarifansiklopedisi.org.tr+5academia.edu+5.
- **Fuad Köprülü:** 1940’ta, katkıda bulunduğu bu eserin “romantik milliyetçi” bir yaklaşım taşıdığını belirtti academia.edu.
- **Nihal Atsız:** Turancı kimliği ile bilinen Atsız, Hitit ve Sümerleri Türklere mal etmenin bilimsel olmadığını vurgulayarak eleştirdi es.wikipedia.org+2tr.wikipedia.org+2en.wikipedia.org+2.

- Nazan Maksudyan, İsmail Beşikçi, Howard Eisenstat, Etienne Copeaux, Büşra Ersanlı, Zafer Toprak gibi sonraki kuşak araştırmacılar; tezi ırkçı, ideolojik, metodolojik eksikliğe sahip olarak değerlendirdi dergipark.org.tr.

Siyasal eleştiriler

- Turancılar (örneğin Atsız, Rıza Nur): Tezin Osmanlı ve Turan birlikleri eksenini yeterince vurgulamadığını, ideolojik açıdan eksik olduğunu savundu .

4. Okullarda ne kadar süre okutuldu?

- 1931–1941: Bu dört cilt, orta ve lise tarih kitaplarında okutuldu. Yani yaklaşık 10 yıl boyunca standart tarih müfredatında yer aldı en.wikipedia.org+15tr.wikipedia.org+15ankaenstitusu.com+15.
- 1941'den sonra yerini daha "Türk-İslam sentezi" temelinde hazırlanmış tarih kitapları aldı dergipark.org.tr+1tr.wikipedia.org+1.

Özet Tablo

Dönem	Metin	Eleştirmenler
1930	Türk Tarihinin Ana Hatları (606 s., Afet İnan ve ekip)	• Zeki Velidi Togan
- Fuad Köprülü
- Nihal Atsız
1931–1941	4 cilt ders kitabı	Akademik eleştiri devam etti; siyasi görüş ayrılıkları da yaşandı
Sonrası	Tez ders kitaplarından kaldırıldı; yerini Türk-İslam sentezi aldı	Büyük ölçüde metodolojik ve ideolojik eleştiriler ön planda
Günümüz	Modern akademide tarihçilik literatürü içinde tartışılıyor (örneğin Copeaux, Maksudyan vb.)	

Kaynaklar

1. Vikipedi tr “Türk Tarih Tezi” ve “Turkish History Thesis” sayfaları it.wikipedia.org+10tr.wikipedia.org+10academia.edu+10dergipark.org.tr+1academia.edu+1
2. Türk Maarif Ansiklopedisi – ilk akademik eleştiriler (Togan, Köprülü) turkmaarifansiklopedisi.org.tr
3. DergiPark – literatürdeki kritik değerlendirmeler (Maksudyan, Copeaux, Beşikçi...) dergipark.org.tr
4. Anka Enstitüsü – tezin amacı ve 1931–1941 kitap dağıtımı ankaenstitusu.com
5. TR724 ve diğer kaynaklar – tezin ana savları tr724.com

Sonuç olarak, **Türk Tarih Tezi** bir dönemin millî üst yapı hamlesi olarak öne çıkmış, on yıl süreyle resmi eğitim müfredatına girmiştir. Hem içerik hem bilimsel yöntem açısından ciddi eleştiriler almış ve güncel akademide ideolojik bir ürün olarak incelenmektedir.